

Književna poročila

(bedeutete nichts besonderes); prijateljstvo (Freundschaft); naj se zate zastavi (sich für dich einzusetzen); iz nič pričarani (gespensterhaft) nasadi; občutnost (Empfindungen); zastaven (rassig); gradba skrajnih 30 km je bila nad vse težavna, pravo kaznjencem za pokoro naloženo delo (die letzten 30 km waren eine Straflingsarbeit); vlak, ki je sestal (bestand); Mac Allan je zložil epos in z njim železo in elektriko proslavil (Mac Allan hat das Epos vom Eisen und von der Elektrizität gedichtet); spravilo za olje (Ölbehälter); ni dopustil, da se kdo vplete (ließ sich nicht ins Handwerk pfuschen). (Konec prih.) — A. Funtek.

Žarko Vasiljevič: Šaputanja. Izdanje S. B. Cvijanovića. Beograd 1924. St. 78.

«Jer sudba je moja:
beskrajne daljine,
i zagrljaji dalekih vetrova,
i tamne senke davno mrtvih snova.»
(Str. 77.)

To izpoved je o sebi napisal — pesnik. Samo pravi pesnik, pa najsi je od danes ali včeraj ali jutri, more napisati tako geslo, ki navidez sicer izraža negotovost in usodnost — tako osovraženo od «zdravih ljudi dela» — v resnici pa je znak nagonsko močne vere v nadzemsko svitanje daljin; to je nihanje duše med zemljo in nebom, vsemirske vihre povzročajo taka sunkovita plavanja, kriki, vzkresli iz teh viharjev pa so pesnikova — beseda.

«Šaputanja» so taka čista in verna Beseda, toliko bolj zaželjena, ker je dandanes tako malo vernosti in srčnosti.

Šepeti nihajoče duše; nikaki ostihotvorjeni filozofemi, nikako metafizično žonglerstvo.

Vasiljevič se je sicer parkrat tudi nekoliko spozabil in se dal zavesti od nenaravnega patosa literarnih akrobatov (v «Nostalgijah paučine» najdeš izraze, kakor: bina [Bühne!], trapeca, serpentina, Meluzina, balerina, žongler, geometriški zidovi itd.), toda tudi skozi to tehnologijo kipita strast in zanos močnega duha, ki se javlja v divnih kresovih upesnjenih doživetij.

«Sve je tajna. — I čovek, i žena, i dete — i rascvetane bele deteline, — i ždralovi što na jug lete, — i tišine, i postranstva beskrajna. — Al sve je tajna — sve je tajna.» (Str. 64.)

Tak pesniški vseobjem prelije vse stvari in vse duše v enoto osnovnega zvoka, ki mu narekuje slutnje globoke modrosti,

«da je možda let galeba
isto što je problem boga. (Str. 31.)

in iz poenotenja, ki odmeva tudi iz stihov:

«A na sve pada tišina — i mesečev svileni sag, —
u svemu živiš ti i živim ja: — večiti mag i mag.» (Str. 19.)

raste soglasje in ubranost, ki ni nastala iz mučnega umovanja in seberazkranjanja («ja ne znam šta je sve skriveno u meni...» — str. 35.), ampak je nagonska združitev telesa in duše ob silnem zavzetju nad lepoto vesoljstva v tišini prastrmenja:

«I tako noć, nebo, i ja
stojimo zanešeni
u skladu svemirskih litija.» (Str. 35.)

O tej zbirki se mi je zdelo potrebno, da spregovorim nekaj besed, ker pričakujem, da bo Vasiljević rasel v tej meri visoko v skrivnost svojih razodetij, katerih prvi odsev je baš ta knjižica, redka izjema iz kopice sodobnikov enodnevnikov. To je človek svojega imena, ki utegne sčasoma razviti vse svoje že naznačene lastnosti in se otresti še omahovanj med lastnim izrazom in med časovno pobarvano medlo govornico literatov. Glavno je, da ima — melodijo, melodijo, ki omamlja, prepričuje, osvaja.

Miran Jarc.

KRONIKA

Glasbena pisma iz Prage.

I.

Festival Mednarodnega združenja za moderno glasbo.

Prago, izredno lepo prestolico tako odločne, živahne in agilne češkoslovaške republike, je doletela docela zaslužena čast: Mednarodno združenje za moderno glasbo je priredilo v Pragi svoj prvi festival simfonične glasbe. Osnovano l. 1922. z namenom, da v čvrsto in neomajno zajednico zbere vse glasbenike modernih teženj vsega sveta in vseh narodov, je to združenje ne samo prvovrstna artistska skupina, marveč tudi veren služabnik velikemu človeškemu idealu: miru med ljudmi. Bolj nego s čimerkoli, se bodo s kulturnimi stiki in vzajemnim kulturnim spoznavanjem zabrisali nemili spomini, živeči v dušah narodov, ki so si v strašni evropski vojni stali nasproti kot neprijatelji; samo na ta način se bo našla pot, ki moderno človeštvo pripelje do miru, kar se pravi do napredka. Mednarodno združenje za moderno glasbo, ki mu stoji na čelu kot predsednik osrednjega odbora v Londonu Edward J. Dent, angleški glasbeni učenjak, ima danes, v drugem letu svojega obstanka, svoje narodne sekcije med sedemnajstimi narodi Evrope, osemnajsto sekcijo pa tvori skupina modernih glasbenikov severoameriških držav. Močan in silen aparat, krepka celina, v kateri poleg Nemcev sedé Belgijci in Francozi, ne glede na Rhur, poleg Poljakov Rusi, poleg Čehoslovakov Madžari. Politične in diplomatske zaostrenosti so za te kulturne borbe brez pomena. Ti so iznad principov, ki se jih poslužujejo politiki in diplomati na raznih kongresih in komisijah. Zánje je ena sama vera: vera v dušo, ki ne samo da krasi človeka, marveč ga tudi dviga nad žival; in samo ta duša bo mogla izprati pege, ki so zamazale civilizirane narode Evrope tedaj, ko so te narode vlastodržci pognali v krvavo klanje.

Ta zajednica najinteresantnejših duhov sodobne glasbene kulture — v katero moramo vstopiti čimprej tudi mi, Jugoslovani — je izbrala Prago kot forum, da razenj izpregovori svojo človečansko besedo s pomočjo zvokov instrumentov, zbranih v simfoničen sklad. Ti ljudje so verovali, da bo Praga imela sredstev, da verno poda, kar so oni izrazili po svojih umetniških delih. In niso se varali. Češka Filharmonija, ki se razvija že dolgo vrsto let, ki pa jo je definitivno dogradil in privedel do viška njen današnji šef, izredni umetnik in dirigent Vaclav Talich, ta Češka Filharmonija stoji danes na najvišji artistski višini, ne samo, ker je Talich privedel v absolutno skladnost vse elemente tega ansambla, marveč tudi radi tega, ker člani orkestra Češke Filharmonije predstavljajo neumorne glasbene fanatike. Samo iz tega se dá tolmačiti nadčloveško delo: da je Češka Filharmonija, pred katero so poleg Talicha stali svetovni dirigenti Georg Fitelberg